

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

ALAPITOTTA: JÓZSAN MIKLÓS

Kérelem híveinkhez!

A Budapesti Unitárius Egyházközség Kebli Tanácsa 1943. szeptember hó 27-én tartott gyűlésében határozatilag kimondotta, hogy — amit a múltban egyházközségünk nem gyakorolt — most e reánk nehezedő gazdasági helyzet következtében kénytelen megtenni, azaz tehetősebb tagjaihoz fordul a rendes évi hozzájárulásokon (egyházi adójukon) felül támogatásért.

Kedves Atyánkfiaink előtt tudott dolog, hogy egyrészt az árak és a fizetések emelkedése egyházközségünk költségvetését igen megterhelte s ugyanakkor a költségvetés bevételi oldala alig emelkedett valamit, hiszen a házbéreket nem emelhetjük, az adókulcsot pedig emelni, híveink többségének nehéz anyagi helyzete miatt nem tartottuk helyesnek.

Ennek ellenére a takarékos gazdálkodással és az egyházi adók befizetésének szorgalmazásával elértük azt, hogy a rendes bevételekből a rendszeres kiadásokat fedezni tudjuk és így a költségvetés bevételi és kiadási oldalait egyensúlyban tudjuk tartani.

Az egyházközség vezetősége a Kebli Tanács és Közgyűlés, valamint a Főhatóság helyesítő hozzájárulásával az egyházközség régi óhaját teljesítette, amikor a templomot tataroztatta, újra-festette, világítási berendezését modernizálta, vállalatba adta a templom villanyfűtésének munkálatait és orgonájának teljes átépítését, amelyek a közeljövőben befejezést is nyernek. Az itt felsorolt munkálatok költsége kb. 72.000 pengőt tesz ki. A költségek nagyrésze fedezetet talált az egyházközség rendelkezésére álló készpénz készletéből. Még így is azonban több mint 15.000 pengő hiány mutatkozik, amelyre az unitárius áldozatkészség szolgál fedezetül. Erre való hivatkozással fordulunk tehát Híveinkhez, kérve a szegény asszony filléréit és a tehetősebbek nagyobb összegű adományait.

Legyen szabad még csak arra felkérni kedves

Atyánkfiaink figyelmét, hogy az említett munkálatokkal halaszthatatlan szükségességeket kellett kielégíteni, amelyek a vallásos és gyülekezeti élet teljesebb kifejlődését és biztosítását lesznek hivatva szolgálni, így tehát ebből a szempontból hasznos beruházásoknak tekinthető, de a mai pénzügyi viszonyok mellett e hasznos befektetés mellett pénzkészletünk elértéktelenedésének is elejét vettük.

Egyházközségünk Kebli Tanácsa tisztában van azzal, hogy budapesti tehetősebb híveinket a múltban egész Magyarország területéről s Budapestről nem egyházközségünkhöz tartozó, más unitárius intézmények is többször keresték fel gyűjtésükkel, segítséget kérő levelükkel. Egyházközségünk Kebli Tanácsa annak is tudatában van, hogy minden unitárius célra adott segítség a mi egy Istenünk országának célját szolgálja, mégis arra kérjük most kedves Atyánkfiaink, hogy elsősorban annak az egyházközségnek a megsegítését tegyék szívügyükké, amelyhez tartoznak, vagyis a Budapesti Unitárius Egyházközségét. Egyházközségünknek jelenleg 15.000 pengő hiánya van. Kérjük kedves Atyánkfiaink, járuljanak hozzá ennek a hiánynak az enyhítéséhez szíves adományukkal és azt befizetési-lap felhasználásával beküldeni, vagy pedig az egyházközség pénztárába befizetni szíveskedjenek. Az adományokat lapunkban nyugtázzuk.

Kedves Atyánkfiainkra és nemeslelkű adományokra a mi egy Istenünk áldását kérjük.

Budapest, 1943. október hó 28-án.

Atyafiságos üdvözlettel:
SZENT-IVÁNYI SÁNDOR s. k.
vezető-lelkész.

KELEMEN BÉLA s. k.
rendőrfőkapitány h., gondnok.

KOVÁCS KÁLMÁN s. k.
tanügyi főtanácsos, gondnok.

Dr. Kozma Jenő

1879—1943.

földön és égben, mert mennyei édes atyánknak tanított meg téged ama Te legjobb fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus. Te adod az életet és Te hagyod a halált. Nélküled nincs születés, el sem is mulik semmi. Gondviselésed napsugarában láncol a porszem: az ember, melegsünk, világítunk, élünk — és megdermedünk, meghalunk, ha éltető sugaraidat elfordítod rólunk. Egyedül Te tudod, miért mozog a föld, miért jön hajnal és éjjel, miért váltja egymást az élet és a halál. Egyedül Te tudod a miert, a mienk csak a hogyan. Egyedül Te vagy ura a mikornak is, mienk csupán a gyász és a fájdalom. Töredelmes lélekkel valljuk meg előtted, hogy most sem látjuk, most sem tudjuk, miért látogattál meg minket, miért ragadod el tőlünk e ravatal néma lakóját s miért már most, amikor élete árnyékai csak hajlani kezdtek napnyugta felé. „A mi esztendeinknek napjai hetven esztendő, vagy feljebb, nyolcvan” — mondja az írás, s őneki nemcsak napjai, hanem még hónapjai is lehetnek volna. „A gyertya lángol és csonkig ég, aztán kilobban”, — írják a bölcssek s ő még sokunk számára volt erős fény és világító fáklya. „A szeretet soha el nem fogy” — ígér a szívünk s mi most úgy érezzük, teljesen kifogytunk az ő szeretetéből. Árvákká tettél minket, árvákat védelmező Isten s hiába keressük, földi bölcsességünkben nem találunk rá magyarázatot.

Imádkozunk hát Hozzád, hogy jöjj el és tarts meg, világosítsd meg elménket és vigasztalj meg minket! Mutasd meg nekünk magadat, amint megmutattad volt eleinknek. Ertesd meg velünk, hogy a szeretet és az irgalom Istene vagy s amit a bennedbizókkal művelsz, üdvösségnek cselekedetei azok. Örökkévaló egy Isten, akit hirdettek e ravatal lakójának ősei is annyi nemzedéken át s akiknek nyomába lépve, nem szószékről, hanem a tettek ékesszóló nyelvében megvallott és megbizonyított ő is, akit most siratunk, amíg élt annyiszor, — engedd, hogy méltók lehessünk ő hozzá akaratom előtt megbékült szívvel hajtván le fejünket, ezáltal valljunk meg és áldjunk Téged.

Szíveknek vizsgálója a Te neved az emberek előtt s mi mégis tanubizonyságot készülünk tenni róla, aki most eltávozik tőlünk, mert érezzük és tudjuk, hogy ezzel teszünk tanubizonyságot önmagunkról is. Tanubizonyságot teszünk róla, hogy hűséges fiad volt mindhalálig. Felsőbbséges értelmével s szívének minden melegével védte és gyámolította azokat, akiket reá bízta. Családjában mint férj, apa és nagyapa, egyházában mint körültekintő gon-

Egyházközségünk gondnoka, dr. Kozma Jenő ügyvéd, m. kir. kormányfőtanácsos, Budapest Székesfőváros örökös törvényhatósági bizottsági tagja stb. október 13-án az Urban elhunyt. Nemeslelkű gondnokunk végtisztességét október 16-án d. u. fél 4 órakor tartottuk meg a Farkasréti temető halottas házából.

A temetésen egyházunk és a Székesfőváros, valamint a magyar társadalmi élet előkelőségei vettek részt.

A Magyarországi Unitárius Egyház képviselőiben

Dr. Gelei József egyetemi tanár, főgondnok mondott búcsúztatót.

A temetést díszes papi kísérettel Szent-Iványi Sándor vezető-lelkész és dr. Csiki Gábor esperes végezték. A szertartás, ének után, melyet Nagy Sándor énekvezér vezetett, Szent-Iványi Sándor vezetőlelkész imájával vette kezdetét:

„Vigasztalásért és erőért könyörgünk Hozzád életnek és halálnak Ura, egyetlen egy Isten

dosságú vezér, hazánkban a közélet fáradhatatlan munkásaként s igen sokszor mint útmutató és irányító államférfiú rászolgált minden könnyre, amit miatta elhullattunk s minden dicséretre, amit még róla elmondhatunk. Mindezen felül pedig vallott Téged, mint egyetlen egy Istent, kitől egymagadtól függ élet és halál, munka és boldogulás, vágyakozás és beteljesülés.

Fogadd hát őt be a Téged szeretők örök boldogságába. A gyászbaborultakat pedig vigasztald meg gondviselésed rejtett áldásaival. „Boldogok, akik az Urban halnak meg, s legyenek boldogok azok is, akik az Urban élnek. Végtelen és megfoghatatlan Isten, kiben mindnyájan vagyunk, élünk és mozgunk s kinek tenyeredben piheg az élő s nyugszik el a zilált tollú elfáradt madár, ölelj körül minket, hadd érezzük, hogy Te nálad mindig találkozhatunk, élők és halottak, itt és odatul. Amen.

Az ima után dr. Csiki Gábor esperes mondta el temetési beszédét:

Alapige: Ján. 9 r. 4 v.

„Nékem cselekednem kell annak dolgait, aki elküldött engem, amíg nappal van, eljön az éjszaka, mikor senki sem munkálkodhatik”.

Gyászoló gyülekezet! A szent Ige e mellett a ravatal mellett azt az igazságot üti megdöbentően szívünkre, hogy mi emberek nem vagyunk életünk urai. Senki se a maga elhatározásából született erre a világra. Senkit se kérdeztek meg, hogy akar-e születni s nem fognak majd megkérdezni az utolsó órán sem, hogy akar-e meghalni. Születtünk, mert így akarta ezt valaki: — Isten. És meghalunk, nem akkor, amikor nekünk tetszik, hanem amikor Isten látja jónak, hogy e földi világból magához szólítson. Az álmodozó természetű ember azt mondja, hogy az élet rövid álom. A könnyelmű ember azt mondja, hogy az élet rövid alkalom az élvezetekre. A hívő ember azt mondja, hogy az élet alkalom a munkára, a szeretetre és az örökkévalóságra.

Kozma Jenő hívő ember volt. Az életet Isten által nyújtott drága alkalomnak tekintette arra, hogy dolgozzék, dolgozzék sokat és szakadatlanul családjáért és a köz javáért. Hajtotta nemes szenvedélye, a tudat, hogy az élet rövid, a tennivaló sok. Isten napszámosa volt, aki tudta, hogy az ítélet napján Isten mindenkitől számon kéri, hogy miként használta fel a neki adott időt és talentumokat. Ezért mindig sietett, mindent a lehető legjobban igyekezett megcsinálni. Mi sokszor nem tudtuk megérteni, hogy miért a nagy sietség, az önmérsztő, szakadatlan munka. Ravatala mellett látjuk: ösztöne megsugta, hogy az élet rövid, a tennivaló sok.

Sietni kell, amíg nem késő. „Nékem cselekednek kell annak dolgait, aki elküldött engem, amíg nappal vagyon, mert eljön az éjszaka, mikor senki sem munkálkodhatik”.

S most, amikor földi pályáját befejezte és mint fáradt napszámos égi gazdájához, a menyeyei Atyához hazatér, szemükben a kegyelet és hála könnycseppjével állanak meg ravatala mellett mindazok, akik munkálkodásának gyümölcsét élvezik: a család, az anyaszentegyház, Budapest székesfőváros közönsége és a barátok serege. Nincs szó, eléggé találó, kifejezni annak az örökségnek az értékét, melyet fáradhatatlan munkája eredményeként családjára, gyermekeire hagy. Egy fájó sóhajtásban benne van mindaz, amit most mondani tudnak: édes jó uram, édes jó apám! Azt se fogjuk tudni soha eléggé meghálálni, amit az unitárius anyaszentegyházért tett. Fizessen meg neki a mindenható jó Isten! S ha majd ennek a mi szép városunknak a történetét az igazság tollával megírják, ki fog tűnni az, hogy fővárosunk a nagy összeomlás után a keresztény nemzeti kultúra jegyében szakadatlanul épült, szépült, fejlődött, gazdagodott s szépségével mindenkit meghódító világvárossá válhatott, az részben Kozma Jenő munkájának köszönhető.

Az élet azonban alkalom nemcsak a munkára, hanem a szeretetre is. A szeretet egy csodatevő égi erő, melyet Isten azért csöpögtet szívünkbe, hogy megszépítsük vele egymás életét. Ezt is tudta Kozma Jenő. Oh, hogy meg szépítette, milyen áldottá tette a te életedet, gyászoló hitvese! Milyen szépek voltak az álmok, melyet a ti jövődötök felől álmodott, megsomorodott szívű gyermekei! S mennyi gyönyörűséget talált ő is tibennetek és gügyögő szép kicsi unokáiban! „A szeretet soha el nem fogy”, a sírnál meg nem szakad. Őt ti haló poraiban is áldani fogjátok. Ő pedig az égből örködve tekint le reátok.

Végezetül az élet alkalom az örökkévalóságra. Ez azt jelenti, hogy a mennyországba a belépőjegyet már itt, ezen a földön kell megváltani az által, hogy Istennek tetsző életet élünk. Kelet gazdag. nagy ura, a nagy hatalmi Saladin császár semmit sem vitt magával a másvilágra, csak egy fehér gyolcs lepedőt, melybe kihült tetemét takarták. Kozma Jenőt oda is követik az ő jócselekedetei. Azok ott megszólalnak, az örök Biró ítélőszéke előtt dicséretet mondanak, míg elhangzik az üdvözítő szó: „Jól vagyon, jó és hív szolgám, menj bé a te Urad örömébe”.

Kozma Jenő elhunytával egy fényes csillag esett le az unitárius és a magyar közélet egéről. A néphit azt tartja, hogy a hulló csillagok nem vesznek el, Isten tenyerébe hullanak vissza. Kozma Jenő sem vészelt el. Ott van ő az élő Istennél. Egykor mi is mind utána megyünk, Istenhez mind hazamegyünk. Odakünn a termé-

szetben most minden sárgul, avul, fakul, elmulásról szomorú dalt dalol, de idebenn szívemben husvéti harangszó kondul, az égen fénycsikok villannak és e ravatal mellett is megvallom hitemet: „hiszem a feltámadást és az örökéletet”.

A szertartás véget érven, az egyetemes Unitárius Egyház nevében dr. Gelei József főgondnok, egyetemi tanár mondott búcsúbeszédet:

Drága halottunk!

Annyi halott között nem temetni jöttünk Téged, annyi bánat közepette nem keseregni jöttünk koporsóhoz. Azért állunk itt, hogy földi sorsodból tagadjuk a halált és azért vagyunk itt, hogy éltedből bizodalmat, vigasztalást merítsünk és hirdessünk szeretteid számára.

Azért jöttem ide Egyházam és Főtisztelendő urunk nevében, hogy hirdessek örökéletet, hogy hirdessem: az élet nem ér véget a halállal, az élet s különösen a Te életed, a koporsón túl mutat. Túlra mutat, mert úgy mondom itt e nemes gyászoló gyülekezet előtt: hármas örökkévalóság kísért Téged és Veled minden arra érdemes teremtet lelket.

Az egyik az anyaföld örökkévalósága... Porból lettünk, porrá válunk... Székely porból fakadtál, Kozma Jenő, s most az örök magyar port, az örökké élő magyar haza földjét nemesítéd meg Erdély szelétől idesodort földi maradványoddal. Székely tested megérdemli ezt a magyar pihenőhelyet, mert Te becsülettel elvégeztéd azt a magyar honfoglalást, mely minden székelyre másfélvezredes szigorú örökségként bízott rá.

A másik örökkévalóság: a nemzet örökléte. A nemzetből jöttünk és a nemzetbe megyünk fel. Kibe-kibe a nemzet nagy része van beoltva, és kinek-kinek kötelessége ebbe a nemzeti létközösségbe beolvadás és nemzetei révén a felolvadás. Az apák vigasza a koporsónál, ha úgy szállhatnak sírba, hogy a koporsót, a nemzet testévé váló részükként, erős fiak és leányok s tipegő unokák vehetik körül. Ime, Kozma Jenő, a Te szép, nemzetépítő életedet teszik örökkévalóvá a Te nemes sarjaid.

A nemzet azonban, — Te tudod és Te hirdetted a legjobban — nemcsak vér és test, hanem szín is, a piros-fehér-zöldnek véráldozatos pirosa, a nemzeti zászlóban, melyet Te annyit lobogtattál, jelképezett eszmény: szellemtörténelmi eszményközösség. Ebbe a szellemtörténelmi közösségbe hoztál Te erős székely színeket és nagy adag székely tartalmat. Mert a székely ősi, jogalkotó, örök jogrendet élő, jogszolgáltatást kedvelő, szabadságszerető nép. Ebből az ősi örökségből szállítottál Te felmérhetetlenül sokat a magyar jogszolgáltatás és a magyar politikai életközösség számára. Hoztad pedig a nemzet eszménye számára az ősi székely

közösségtudatot, az összefogás és az együttes lelkeség életeszményét. Ennek voltál Te oly kiertartó, bátor harcosa, város, egyház és politikai közösség terén. A székely kiálló nép is; hányszor állt ki a nemzeti lét védelmére a csatasíkra: és hányszor álltál ki Te is támadni a pusztítót, védni az építőt, erősíteni a gyengét, biztatni a hitevesztettet és felemelni az elesettet. És mennyit küzdöttél Te ennek az egykoron idegenszellemű székesfővárosnak magyarrá tételében, a vérünk számára biztosított térfoglalással s a lelkekben kivívott honfoglalással... Az eszményi nemzetnek ebben a erősítésében és szellemi halhatatlanságának építésében való részvételleddel váltál Te öröklétűség az örökkévaló nemzetben.

És végül harmadik örökkévalóságunk lelkekben adatott meg nekünk. Lelked az örökkévaló Istentől jött és az örökkévaló Istenhez tér vissza. Ugy is származott a Te lelked székely prédikátor őseid, unitárius hithirdető elődeid nemzedéksorán át, hogy Te már nemes családi örökségként hoztad magaddal Istennek a lélekbe írt legnemesebb adományát, a hitet, minden mélységével. És hoztad a hitnek a mi unitárius elgondolásvilágunk szerint való ápolását, melynek értelmében Isten az Ő lélekrészét azért lehelte belénk, hogy annak erején küzdjünk, dolgozzunk, munkálkodjunk, Egyházunk s a nemzet számára életjavakat harcoljunk ki, mindenekfelett pedig az isteni törekvések értelmében teremtsünk és alkossunk fajunk, nemzetünk javára.

Te hű sáfára voltál ennek a mi Istentől való unitárius megbízatásunknak, mert virágzó korodban kevés ember akadt, aki versenyre kelhetett a székely szívóssággal küzdő harcos szellemeddel és szószóló tehetségeddel. Kis unitárius egyházunk lélekbéli nagyságának, nemzeti és nemzetközi jellemzőségének kimunkálásában, unitárius értékünk és öntudatunk fokozásában pedig éppen előttünk jártál. — Mély meghatódottsággal és örök hálával köszönjük mi mindezeket Tenéked.

Ime, Kozma Jenő, a Te szépséges életpléda és teljességes magyar életed, amiért mi ide nem azért zarándoklánk össze, hogy Tégedet sírba tegyünk, hanem hogy a számunkra megadatott eszmények magasságába emeljünk és lelkedet az örökkévaló Isten színe elé kövessük. És nem sírátkozni gyültünk össze ily nagy sokaságban, hanem benned megerősödni és veled elbüszkélkedni. És Istenünknek köszönni azért, hogy Tégedet nekünk adott.

Te pedig, keveredj most már nemes önelégültséggel az örök édes anyafölddel, véred fusson, erőt és tettekeszséget gerjesztve, az örök nemzetben, szellemed hasson példaképen az örök nemzeteszmény fejlődésében és lelked térjen, egy munkás, szép életen megnyugodva, boldogan az örök Istenhez!

A Budapesti Unitárius Egyházközség nevében Kelemen Béla r. főkapitányhelyettes búcsúztatta gondnoktársát:

„Mint derűs égboltról lesújtó villámcsapás, oly váratlanul érte a budapesti unitárius egyházközséget a gyász hír, hogy szeretett gondnoka és jótévője, dr. Kozma Jenő megszűnt élni. Mélységes megdöbbenéssel és nagy fájdalommal, mondhatnám kétkedéssel vettük a lesújtó hírt. És ime, ma mégis valóban itt állunk szeretett gondonk ravatala előtt, hogy tisztességet tévén neki, elbúcsúzzunk nagy halottunktól.

Gondnokunk érdemeit egy rövidke búcsúzóban felvázolni nem lehet és azt meg sem kíséreltem. De nem hallgathatjuk el, hogy egyházközségi életünkben több, mint 15 évi gondnoksága alatt áldásos tevékenységével, nagy, maradandó alkotásaival ércnél maradandóbb emléket emelt magának.

Meltó képviselője volt ő az ősi unitárius-székesfővárosi erényeknek. Hithűségben, kötelességvállalásban és teljesítésben, áldozatosságban méltó utóda volt nagynevű őseinek, elődeinek.

Jóságos szívének nagy szeretetét mérték nélkül szórta embertársai javára. Mosolygós szemeiből biztatás sugárzott ki. És, hogy embertársai bizakodásukban ne csalatkozzanak, gazdag adományokkal terhelt jobbát igen gyakran bőséges adakozásra nyújtotta. Cselekvő unitárius volt. A bölcs tanácsokhoz mindig az életet adó és fenntartó kalács is járult.

A nemes szív dobogása megszűnt. Szeretetének közvetlen melegét továbbá nem élvezhetjük. Szemének biztató sugara örökre lezáratott, s a mindig bőségesen adakozó kéz erőtlennül lehanyatlott. De a mi számunkra, budapesti unitáriusok számára mégsem haltál meg Kozma Jenő. Tested öröknyugovóra térhet, de szellemed bölcs tanácsaidban, alkotásaidban továbbra is velünk marad.

És most a testi elválás pillanatában, midőn bölcs tanácsaidat irányításaidat és alkotásaidat hálás szívvel megköszönjük, — a budapesti unitárius egyházközség, és annak presbiteriuma nevében azzal búcsúzó, hogy hithűségben, kötelességteljesítésben és áldozatkészségben mutatott példádát követni — és szellemed irányításával egyházközségünket továbbra is szolgálni fogjuk.

És búcsúzik egyben a gondnoktárs és tisztelő jóbarát is.

Isten Veled szeretett gondnokunk és gondnoktárs. Nyugodj békében.

Az egyházközség nevében mondott beszéd elhangzása után Budapest Székesfőváros közönsége nevében, majd a Budai Ügyvédek Társasága nevében búcsúztatták dr. Kozma Jenőt.

A temetési menet a halottasházból a családi sírbolthoz vonult, ahol Szent-Iványi Sándor vezetőlelkész imája után helyezték örök nyugalomra egy-

házközségünk felejthetetlen emlékü gondnokát. A mi egy igaz Istenünk adjon neki békés pihenést, a szomorkodóknak pedig vigasztalódást.

*

Régi székesfővárosi unitárius nemesi család sarja, — született Budapesten, 1879. nov. 22-én. Középiskolai tanulmányait a budai kir. katolikus egyetemi főgimnáziumban, jogi tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. Tanulmányainak kiegészítésül a lausannei francia egyetemnek is hallgatója volt. Sokat utazott, bejárta Olaszországot, Ausztriát, Svájcot, Németországot, Angliát, Franciaországot, Spanyolországot, Belgiumot, Szerbiát, Romániát, Bulgáriát, Törökországot, Görögországot. Utazásain gazdag tapasztalatokat szerzett. Több nyelven beszélt. Politikai pályáját igen korán, 27 éves korában kezdte, amelynél 1906-ban máj. Budapest székesfővárosi törvényhatóságának tagjává választották. Azóta megszakítás nélkül képviselte a törvényhatóságban a budai második kerületet. 1904-ben Budapesten ügyvédi irodát nyitott, első pereit közélet tartozott a nagy port vert Darányi—Nyiri-féle petíciós per, amely Nyiri Sándor, akkori honvédelmi miniszternek a képviselői mandátumról való lemondását eredményezte. Elnöke volt a budai függetlenségi pártnak. A kommunizmus kitörése után azonnal elfogták és 6 hétig a gyűjtőfogház rabja volt. A kommunizmus bukása után belépett a keresztény közéleti pártba, majd 1923-ban innen kilépve, megalakította Budapesten az Egység községi polgári pártot, amelynek elnöke volt és amely párt a polgári egység szellemében vezetése alatt a székesfővárosi törvényhatóság egyik legtekintélyesebb pártjává fejlődött. Budapesten a községi életben igen tevékeny vezérszerepet vitt, nélküle a fővárosnál semmi fontosabb kérdés el nem intéztetett. Wolff Károllyal, a keresztény párt vezérével szoros barátságot tartott fenn és ők ketten alakították meg a Községi Takarékpénztárt, amely a főváros pénzügyi gazdálkodásának új irányt van hivatva adni. Közhasznú érdemei elismerésül a Kormányzó Ur Öfóméltósága kormányfőtanácsosi címmel tüntette ki. Ezt követően az 1926-os országgyűlési választásoknál a budai választókerület egységspárti programmal őt küldte be követnek az országgyűlésbe. 1928. évben, mint a székesfőváros kiküldött részét vett az amerikai Kossuth zarándokúton, majd visszatérőben Rothermere lord látta vendégül.

Rendkívül sokoldalú tevékenységet fejtett ki. Intenzív politikai működés mellett ügyvédi irodája irányítását végezte, ő volt gróf Zichy Rafael ismert perében a gróf védője. A gróft a Kúria védelme alapján felmentette. Sok vállalatnak irányítója volt. Felcsúti földbirtokán eredményesen gazdálkodott, ebben a minőségében virilis tagja volt Fejérvármegye törvényhatósági bizottságának is. Társadalmi téren igen sok egyesületnek elnöke volt, így elnöke volt az Ügyvédi Otthonnak, a Jogász és Mérnök Segélyegyletnek, a Budai Ügyvédi Körnek,

a Budai Polgári Körnek, a Meteorológiai Társulatnak, stb. és Kállay Tibor után őt választották meg a budapesti Egységes Párt elnökének. Tagja volt a szföv. Közmunkatanácsnak és választmányi tagja a Budapesti Ügyvédi Kamarának. Megalapítója volt a Brit és Amerikai Unitárius Misszió Háznak, amely elüzlött székely egyetemi halgatóknak adott a csonka hazában otthont, e munkálkodása elismeréséül az Unitárius Egyház tiszteletbeli gondnokává választotta. A küzdelmektől soha vissza nem riadó magyar úr volt, aki minden erejével polgártársai megsegítését szolgálta.

(ir.)

Magyar Protestáns Testvéreim!

Ez az immár minden évben visszatérő se-regszemle nemcsak létszámunkat tartja nyilván, de arra is alkalmat ad, hogy protestáns öntudatunkban megerősödjünk, protestáns hitünkben megigazuljunk. Ilyenkor vissza kell mennünk a protestáns szellem fejlődése folyamán az ősforrásokhoz, amelyek az elvek magaslatain, kristálytiszta légkörben fakadnak. A reformáció eredeti jelentése: helyreállítás, később keletkezett értelmezése pedig: újítás. Mivel azonban az élet szakadatlan dinamizmusában lelki életünk is szakadatlan változáson megy át, a reformáció fogalmának mindkét értelmezéséhez állhatatosan ragaszkodnunk kell s benne a minduntalan visszatérést kell látnunk a szép, jó és igaz ősforrásához, Krisztus tanításához és látnunk kell benne az állandó megújodást a szép, jó és igaz eszményeiben.

A reformáció tehát nem valamely megvalósított tett, hanem állandóan valósuló megújodás az eredeti szépségben, az eredeti jóságban és az eredeti igazságban.

A magyar lélek különösképen eredendő vonzalommal csüng a protestáns eszmevilágon, mert ennek két pillére, egyfelől a felvilágosultság, a nemes értelemben vett szabadelvűség, másfelől pedig a megértés, a türelmesség különös magyar sajátosságunk. A magyar lélek felvilágosult szabadelvűségének alig lehet szebb bizonyítékát fölidéznünk, mint aminő az 1568. januárjában Tordára egybehívott Erdélyi Országgyűlés végzése „az religio dolgáról”. Ennek a nevezetes törvénynek három kiemelkedő rációja örök dicsőségünkre és jogos büszkeségünkre a magyar szellemiség eltörülhetetlen és elvitathatatlan, nevezes prioritása.

Azt mondja e törvény első tétele: „az prédikátorok az Evangéliumot prédikálják, ki-ki az ő értelme szerint”. Azt mondja a második tétel: „az község olyan prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő nekije tetszik”. Azt mondja a harmadik tétel: „senkit fogsággal, avagy helyéből való priválással senki ne fenyögessön

az tanításért”. Kőbevéssni való, örökragyogású szavakkal mondja a törvény indokolása: „mert az hit Istennek ajándéka, ez hallásból lésszön, mely hallás Istennek igéje által vagyón”.

A reformáció első évtizedeiben fenköltebb, nemesebb szellemi útravalót nem is kaphatott volna a magyar hitújítás és hogy ez az útravaló: a vallásszabadság eszméje mennyire beleillett a magyar lélek tarsolyába, mutatja az a történeti tény, hogy nálunk vallási villongások soha nem fajultak el oly vérengző erőszakosságokig, mint a nyugati államokban, csak olyankor, mikor azt idegenek csinálták. (Karaffa, Kolonits, Basta.) A magyar lélek eredendő szabadelvűségének és türelmességének felemelő példája Bethlen Gábor és Pázmány Péter levélváltása, ez a szellem lebeg a magyar reformáció története fölött napjainkig is, és ha idegenek, avagy haszonlesők nem hintenek konkolyt a nemes magyar vetésbe, „az religio dolgában” fenkölt szabadelvűség, nagylelkű türelmesség jellemzi a magyar életet ma is.

Ez a jellemvonás nemcsak a műveltek ékesége, hanem a magyar néplélek mélységeiben gyökerezik. Meghatóan példázza ezt az igazságot a következő történet, amelyet érdemesnek tartok e helyütt fölemlíteni.

Báró Orbán Balázs 1876-ban alapítványt tett a székelykereszturi unitárius gimnáziumban, amelynek kamataiból a legjobb tanulókat kellett jutalmazni. Az alapítólevél kikötötte, hogy az osztály tanulói titkos szavazással három tanulót jelöljenek ki az ösztöndíjra és a tanári kar ezekből válassza ki a legérdemesebbet. Ebből az alapítványból 1920-ig több, mint 200 tanuló részesült jutalomban. A tanári karnak soha nem kellett eltérnie az ifjúság szavazásának eredményétől, a jutalmat a tanári kar véleménye szerint is mindig a legtöbb szavazatot nyert tanuló érdemelte meg. De ez még nem minden. A jutalmazottak között a létszám megoszlása szerint voltak székely-magyarok, oláhok, szászok; vallások szerint ugyancsak a létszám arányában és sorrendjében: unitáriusok, evangélikusok, reformátusok, római katolikusok, görög katolikusok, görögkeletiek.

Elmerengve ezen a példán, felötlik a kérdés: vajjon melyiket bámuljuk méltóbban? Első királyunkat-e, ki az országlás bölcsességét ránkörökítette, vagy azt a nemzetet, amely az országlás bölcsességét serdülő ifjúságában is ekként gyakorolni tudja?

Hej Európa, Európa, hol vagy Te a székelykereszturi deákok lelki kulturájától!

A reformáció a magyar földön ime, termékeny talajba hullt. Ezt a reményteljes vetést öntözgettük szárnyaló igék esőjével mai lélekemelő emlékünnepegyünkön is. Megerősödtünk protestáns meggyőződésünkben, megigazultunk protestáns hitünkben. Magyar protestáns test-

véreim! Zárjátok szívetekbe a hitet, amely Istennek ajándéka és zárjátok szívetekbe magyar Hazánkat, amely Istennek dicsősége. Béke ve-
lünk! Az emlékűnnepélyt bezárom!

(Elmondta a reformáció emlékűnnepélyén, október hó 31-én):

Árkosi Veress Gábor.

Nőszövetségi hírek.

Közeledik karácsony ünnepe. A mai rendkívüli állapotok között Nőszövetségünk minden időben szeretettel végzett munkája, szegényeink megsegítése fokozottan nehezebb feladatot jelent számunkra. Ha valaha, úgy ma elodázhatatlan szükség van arra, hogy a rászorultakat segítsük. Nőszövetségünk nemes feladatát ez évben is teljesíteni szeretné s hogy ezen vállalkozás sikerülhessen, ez évben is kérő szóval fordul az unitárius hívekhez és minden megértő lélekhez. Szeretettel vár és fogad el minden adományt, legyen az akár pénz, akár természetbeni. Különösen jó segítség mindennemű ruha élelmiszer és lábbeli, ami a tehetősebb családokban nem feltétlenül szükséges. Gondoljunk arra, hogy szegényeinken segíteni azoknak kötelessége, akiknek Isten áldása nyomán bővebben jutott. Kérjük, hogy minden erre a célra szánt pénzadományt a Budapesti Unitárius Nőszövetség címére, Budapest, V., Koháry-utca 4. sz. alá befizetni szíveskedjenek, akár pénzesutalványon, akár személyesen, de minden esetben kérjük feltüntetni az összeg rendelkezését, nehogy tévesen könyveljük el az adományokat. A természetbeni adományokat kérjük **Szent-Iványi Sándorné tiszteletes asszony** címére (Budapest, V., Koháry-u. 4. II. emelet, bal lépcső) eljuttatni. Az adományokat az Unitárius Értesítőben nyugtázni fogjuk. A mi egy Istenünk áldása legyen minden nemesszívű adakozón.

A NŐSZÖVETSÉG ELNÖKSÉGE.

Az Unitárius Irodalmi Társaság vándorgyűlése.

Az Unitárius Irodalmi Társaság a Budapesti Unitárius Egyházközség vendégeként október hó 30-án d. u. 6 órai kezdettel tartotta első vándorgyűlését a székesfővárosban. A vándorgyűlésen résztvevő hívők és érdeklődők szép élménnyel távoztak a Koháry-utcai templomból. Az ülés a **Tebened bízunk...** című egyházi énekkel vette kezdetét, majd **Józán Miklós** püspök úr, az Irodalmi Társaság díszelnöke nyitotta meg az ülést a társaság munkásságát méltatva és hivatását a jövőre nézve is megnevezte. Ezután felkérte **Botár Imre** tanár, rendes tag atyánkfiát székkfoglalójának megtartására. **Botár Imre** „A tolerancia a XVI. században” című előadásában az utolsó 10 év ilyen

irányú kutatásait foglalta össze. Hoffmann berni egyetemi tanár megállapításai nyomán négy pontban összegyűjtötte azokat az érveket, amelyeket e korban a tolerancia mellett felhoztak. Ezek közül egyesek (mint A hit Isten ajándéka) Lutherre vezethetők vissza, mások Erasmusra s a reformáció mellékágaira. Kitért ezek után **Dávid Ferenc** ez irányú nézeteire is. Megemlékezett a továbbiakban **Roland Bainton** amerikai professzor kutatásairól is, aki a holland **Jorist** ásta ki a feledékenység homályából. Mint **Bainton** művéből kiderül, **Joris Dávid** is egyik hirdetője volt a vallási türelemnek. **Botár Imre** nagyszerű székkfoglalója után **Czanik Zsuzsanna** énekelt orgonakísérettel, majd **Gyallay Pap Domokos** elbeszélését olvasta fel, melynek tárgyát az unitárius diákelet multjából merítette s melyet az egész közönség lenyűgözött érdeklődéssel hallgatott végig. Ezután **Gergely Ferenc** orgonaművész **Bach: D-moll toccatta** és fugáját játszotta. **Józán Miklós** püspök bezárója után a közönség a himnuszt énekelte.

Az Unitárius Irodalmi Társaság gyűlése egyházközségünkben felejtethetlen marad s annak megrendezéséért illesse köszönet **P. Szentmártoni Kálmán** atyánkfiát, az Irodalmi Társaság főtítkárát.

(K. G.)

A Duna-Tiszamenti Egyházkör értekezlete

Egyházkörünk esperese és felügyelő gondnokai, szükségét érezték annak, hogy a szokásos és megszabott tárgykörrel működő évi köri gyűlések között is alkalmat adjanak gyülekezeti egyházi és világi vezetőknek arra, hogy találkozzanak, gondolataikat kicseréljék, és a megvalósításhoz közelebb vigyék. A november 1-én az Unitárius Misszió Ház templomában megtartott értekezleten dr. vitéz **Kozma György** felügyelő gondnok elnökölt, dr. **Csiki Gábor** esperes volt az ügyek előadója.

Az értekezleten a köri papság két kivételtől eltekintve megjelent, kevés volt azonban a megjelent egyházi tanácsosok száma, a budapesti, pestszentlőrinci presbiterek és kecskeméti egyháztagok szép számmal képviseltették magukat, s néhány érdeklődőt láttunk nőszövetségi tagjaink közül. **Péterffy Albert** székkfoglalója tb. felügyelő gondnok és dr. **Kovács Lajos** teol. tanár, mint vendégek vettek részt az értekezleten.

A megtárgyalásra került kérdések közül a közérdekieket az alábbiakban vázlatosan ismertetjük:

Értekezlet elhatározza, hogy közalapítványt létesít a köri szükségletek fedezésére. Elsősorban a füzesgyarmati iskolát és a kocsordi közművelődési ház építkezését kívánja e támogatással segíteni, dr. **Imreh Dénes** mindkét célra 50—50 pengő adományt fizetett be a gyűlésen, s a köri közalap támogatására is értékes felajánlást tett.

Ajtai Kovács József javaslatára értekezlet szükségét látta a körü nevelésügyi bizottsági munka elmélyítésére, s előadó választását javasolja, aki az év folyamán a szakfelügyelet munkáját is ellássa.

Elhatározták, hogy az unitárius összetartás növelésére, unitárius napot rendeznek.

Dr. Zsakó István javasolta, hogy a Budapesten és környékén munkát talált székely leányok és legények gondozására és nyilvántartására nagyobb gond fordíttassék. Esperes ismertette az eddig tett lépéseket, s javasolta, hogy kerestessenek meg erdélyi lelkésztársaink, hogy az ide munkára feljövők budapesti címét közöljék, hogy velük eredményesebben foglalkozhassunk.

Pethő István javasolta, hogy unitárius szóróványkönyv szerkesztessék, melyben szóróványban élő híveink mindent együtt találnak, amit hitelveinkről, történelmünkről és egyházi életünkről tudni akarnak. Az értekezlet a szóróványkönyv megszerkesztésére az egyházi főhatóságot kérte fel.

Több, inkább kebli jelentőségű, s a hivatalos körü ülést érdeklő javaslat is megtárgyalásra került. Dr. Kerekes István a brassói egyházközség volt gondnoka, jelenleg szerencsi gyárigazgató, javasolta, hogy az értekezlet jelentősebb határozatai egyházi lapunkban is megjelenjenek. E javaslat értelmében bizta meg az értekezlet alulírottat e tudósítás megírásával.

Az értekezlet jó munkát végzett, új utakon szántott, de unitárius törekvést munkált, s eredményességét a jövő fogja megmutatni.

Ferencz József.

EGYHÁZI FÓTANÁCSUNK ülését november 21-én tartják Kolozsváron az Unitárius Kollégium Dísztermében.

Kelemen Béla egyházközségünk gondnoka a közelmúltban egy faliorát adományozott a gyülekezeti terem számára. Most a leányegylet szobája számára egy szép csillárt adományozott, melyet már fel is szereltünk. Vagyonkezelő gondnokunknak e helyről is köszönetet mondunk nemes adományáért és a maga, valamint családja életére és további értékes munkájára a mi egy Istenünk áldását kérjük.

UNITÁRIUS ÉRTESÍTŐ

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 317-529.
Csekk számlaszám: 30.400.

Felelős szerkesztő és kiadó:
Szent-Iványi Sándor

Előfizetési díj egy évre 5.— P.

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség
A lap elfogadása előfizetésre kötelez.

Megjelenik minden hó 15-én.

vargyasi Máté Ernő könyvnyomdája, Budapest, VIII., József-utca 41. — Telefon: 139—259.

Istentiszteleti sorrend dec. hónapban:

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-u. 4.	5	d. e. 9	Szolga Ferenc
		" 11	Szent-Iványi S.
	12	R. d.e. 9	Józan Miklós
		d. e. 11	Barabás István
	19	d. e. 9	Kereki Gábor
		" 11	Szent-Iványi S.
	25	d. e. 9	Barabás István
			Szent-Iványi S.
		d. e. 11	Szent-Iványi S.
			Barabás István
	26	R. d.e. 9	Szent-Iványi S.
			Barabás István
		d.e. 11	Barabás István
			Kereki Gábor
	31	d.u. 6	Szent-Iványi S.
A Misszió Ház templomában (IX. Högyes E.-u. 3.)			
	5	d.e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
	12	d.e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
	19	d.e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
	25	d.e. 10	Dr. Csiki Gábor
		d. u. 6	Bencze Márton
	26	d.e. 10	Bencze Márton
		d. u. 6	Bencze Márton
B) Körzetekben:			
MÁV-telepi prot. imaház.	5	d.u. 4	Kereki Gábor
	19	" "	Szolga Ferenc
Sáshalom Kossuth-téri isk.	25	" "	Kereki Gábor
Budafok Ref. templom	26	" 3	Barabás István
C) Vidék:			
Dunapataj	12, 25, 26	d. e. 10 és d. u. 3	Szolga Ferenc
Debrecen	5, 25	d. e. 10	Ferencz József
	31	d. u. 5	Ferencz József
Kecskeméti ev. templ.	19	d. e. 11	Dr. Csiki Gábor

Aláhúzott napokon Urvacsora-osztás.

Benczédi Sándor kiállítása. A fiatal, tehetséges székely szobrászművész október 31-től november 12-ig a Műbarát helyiségeiben rendezte első gyűjtéményes kiállítását. A nagyszerű kiállítás anyagának ismertetésére a jövő számban visszatérünk.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím: